

GÖSTA ADELSWÄRD

(1913 - 1997)

av Viveka Adelswärd 2014

Gösta Adelswärds artiklar om Åtvidaberg

Gösta Adelswärd (1913-1997) är en östgötsk kulturpersonlighet som betytt mycket för Åtvidabergs kulturliv. Uppvuxen på Villan i Åtvidaberg som yngste son till Theodor och Louise Adelswärd blev han efter sina studier i Uppsala sin hemort trogen. Han var vad man skulle kunna kalla en privatlärare. Hans akademiska utbildning var juristens, men hans bildning humanistens. ”Att odla sin trädgård” var för honom verkligen en livsfilosofi – med det var inte bara sin trädgård i Åtvidaberg som han, i bokstavlig mening, odlade med stor framgång. Han odlade också lärda och roande kunskaper i olika kulturhistoriska ämnen, som han sedan förädlade och förmedlade till åhörare och läsare.

Hans lärdom kunde verka lättsam, men de underhållande resonemangen bottnade alltid i djup kunskap. Hans stora och breda produktion är dock svår att överblicka eftersom han främst publicerade sig i artikelform. Artiklarna finns i tidningar, tidskrifter eller årsböcker som idag är svåra att få tag i. Men med denna bibliografi underlättas arbetet med att söka efter hans skrifter.

De allra första artiklarna i Corren under 1950-talet har inspirerats av hans upptäckter i det Adelswärdiska arkivet på Adelsnäs. Artiklarna lyfter fram person- och lokalhistoriska aspekter och handlar om originella baroner och spännande brevväxlingar, men speglar också författarens intresse för kulturhistoriska utflykter i ämnen som dendrologi, gastronomi och arkitektur. Han intresserade framför allt för byggnader i Åtvidaberg - kyrkorna, Templet, musikpaviljongen, Stallet och Villan - men också för arkitekterna Carl Westman och I. G. Clason.

Att han skrev texter för Adventshälsning utgiven av Åtvids församling under ett antal år är kanske inte så förvånande. Men att han också skrev i tidskriften Motor är säkert inte lika välkänt. Ämnet? Åtvidabergsbilen förstås.

Gösta Adelswärd anlitas flera gånger för att skriva företagshistoria. Då lyfte han snarare fram företagets kulturhistoriska aspekter än den ekonomiska utvecklingen eller historien om företagets produkter. Av Åtvidabergs kommun ombads han att skriva en bok inför 550-årsjubileet som fick namnet Varaktigare än kopparn. Han har också skrivit om Facits och Forskraft.

Åtvidabergs 550-års jubileumskommitté fr. v. butiksföreståndare Karl Erik Ahlström, friherre Gösta Adelswärd, ordförande och ingenjör Ruben Engren, sekreterare diskuterar utställningsföremål.

Och i artikeln Kring Åtvidabergs industriminnen framför han fantastifulla idéer om hur gamla industribyggnader i Åtvidaberg skulle kunna få ny användning. Det gamla Kruthuset kanske ”kunde få en annan användning än den nuvarande som skrotupplag. Kanske som meditationskrypin för personer utan anlag för claustrofobi?” Och den gruvlave som ritats av Westman och står på Bersbo gruvfält tycker han skulle flyttas till ”Åtvidabergs idrottsplats, Kopparvallen. Där skulle den tjäna som entré, signatur, symbol och sist men icke minst viktig – som TV-torn och pressläktare.”

Hos Brukskultur Åtvidaberg finns alla de artiklar som han skrev om Åtvidaberg och en bibliografi som gäller just dessa skrifter följer:

Böcker och längre artiklar

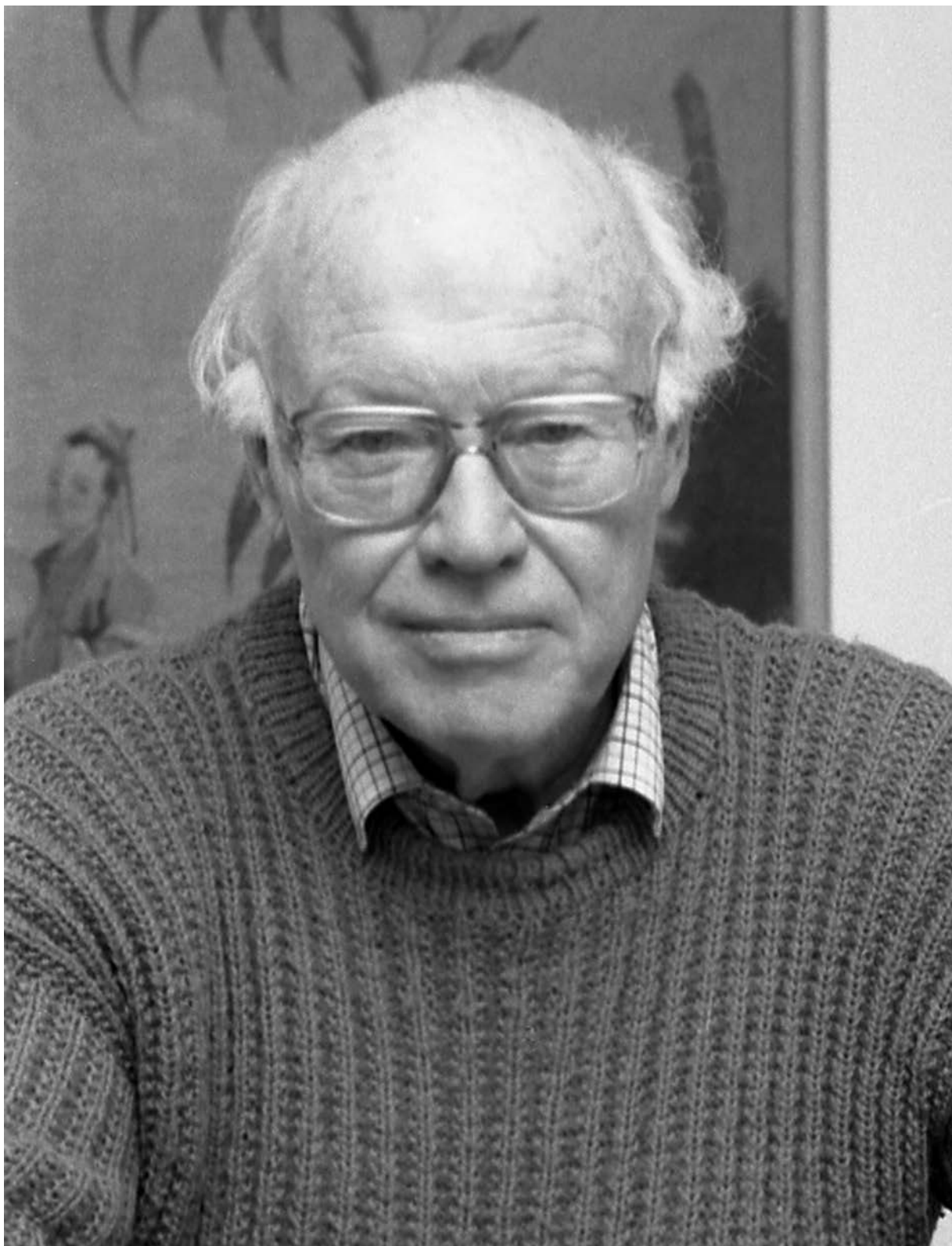
En historia om Forskraft. Forsaströms kraft AB. Åtvidaberg.		1962. (47 sid.)
Varaktigare än kopparn. Åtvidaberg 1413-1963. Ill. G. Brusewitz. Stockholm.		1963. (67 sid.)
Örsätter före Facit. Facit AB. Åtvidaberg. Ill. S. Wirén.		1968. (18 sid.)
Forskraft 1911-1986. Forsaströms kraftaktiebolag. Åtvidaberg.		1986. (58 sid.)
Huset här i staden: Adelswärdiska huset, Drottninggatan 2. Ratos. Stockholm.		1991. (47 sid.)

Tidnings- och tidskriftsartiklar

Den originelle baronen.	I Corren	1956
Byggnader och arkitektur i det gamla Åtvidaberg.	I Corren	1956, 13/12
Katedralen i Gärdserum som aldrig blev uppförd.	I Corren	1957, nov
Templet vid Adelsnäs.	I Corren	1957, 3/12
Fyra generationer Herrström har spelat i Åtvidsorkestern.	I Corren	1958, 2/4
Ögonblicksbilder från Amerika på 1850-talet.	I Corren	1958, 6/12
Besök hos Erik Jansarna 1856.	I Corren	1958
Daniel Tilas och Åtvids gamla kyrka-	I Corren	1959, 17/1
Utflykt med luftballong/ Anno 1903.	I Corren	1959, 31/1
Höghusbyggandets teori och praktik.	I Corren	1964, 9/5
De tusen drömmarna/ Om egnahemsbyggandet.	I Corren	1964, 11/7
Pehr Hörberg i Åtvid	I Adventshälsning	1966. (sid. 15-20)
Sveriges första rökare.	I Corren	1967 27/10
”Gamla Kasern” i Åtvidaberg.	I Corren	1967
Arkiverad trädgårdskonst. Om Adelsnäs park och trädgård	I ÖLM	1968. (sid. 80-91)
Skolprojekt från 1867 i Åtvid.	I Corren	1968, 18/9
Åtvidabergsbilen kom, sågs och försvann.	I Motor, nr 28	1968. (sid. 24-26)
En grandseigneirs färdkost på 1820-talet.	I Gastronomisk kalender	1968. (sid. 129-51)
Åtvids hushållsförening 100 år.	I Jubileumsskrift	1969. (sid. 1-15)
Om bad och badhus i Åtvid.	I Corren	1969, 18/1
Musikpaviljongen i Åtvidaberg.	I Corren	1969, 4/3
I G Clason och hans insats.	I Corren	1969, 8/3
Kring Åtvidabergs industriminnen	I ÖLM	1970. (sid.17-3
Grabow, Westman och Åtvidaberg.	I Corren	1971, 27/3
Att bevara gamla hus.	I Corren	1971 18/9
Hans majestäts skål i Åtvidaberg. Oscar II inviger en järnväg	I ÖLM	1972. (sid. 11-23)
Brunnsdrinkning i gamla Åtvid.	I Adventshälsning	1972. (sid. 17-19)
Teknik och människor i gamla Åtvid.	I Corren	1973, 6/10
Musikpaviljongen i Åtvidaberg	I Adventshälsning	1974. (sid. 5-7)
”Villan” i Åtvidaberg.	I Corren	1975, 16/8
Kammarboskolan i Åtvidaberg.	I Corren	1976, 24/1
Vykort från flygvecka 1910.	I Corren	1976, 7/2
Villan i Åtvidaberg –heminredning modell 1889.	I Corren	1976, 6/5
David Drummond – skotte i Åtvidaberg.	I Corren	1976, 14/12
Stallet som blev hotell.	I Corren	1977, 24/2
Återanvändning av hus – Kammarbo i Åtvidaberg.	I Corren	1977, 9/5
Hotell på patriarkaliskt bruk.	I Gastronomisk kalender	1977. (sid. 28-54)

Åtvidaberg på 1860-talet: "Ett jordiskt paradiset?"
Kring ett orangeri.
Middagsskott i romantisk park.
Kring en järnvägsinvigning och några menyer.
Åtvidaberg år 2012.
Med fasad i skiffer från Åtvidaberg.
Herrgårdsmat – ett honnørsord.
En gammal stenbro med hjärta av betong.
Heddass journal.

I Corren	1979
I Lustgården	1983. (sid. 49-52)
I Lustgården	1987/88. (sid. 49-56)
I Gastronomisk kalender	1987. (sid. 29-34)
I Folkbladet Östgöten	1988, 29/3
I Corren	1993
I Gastronomisk kalender	1994. (sid. 35-40)
I Corren	1994, 5/3
I Corren	1995 9/9

Gösta Adelswärd porträtterad i tidningen Östgöten, okänt år.